

Forstjellen sig at være den, at der i Fjor var et Par Paragrafer, som ere udeladte i Aar, og af hvilke den vigtigste gik ud paa, at der paa Godserne skulde indføres Fæstetvang paa Husene. Denne Bestemmelse er nu udeladt; man har erkjendt nede i det andet Thing, at det kunde ikke være rigtigt, at foretage en saadan tilbagegaende Bevægelse med at indføre Fæstetvang igjen; vi maatte søge andre Veie, naar der skulde hjælpes paa Husmændenes Aaar. Det er imidlertid et Spørgsmaal, om det Forslag, som nu foreligger, egentlig er undergaaet noget videre Fremstribt med den Forandring, der er foretaget. Hovedbestemmelsen i det anser jeg § 4 for at være; den fastholder, at Leiemaalet om Huse, som have et Tillæg af over 1 Etp. Land, skulle for Fremtiden indgaaes paa 12 Aar, saaledes at de hverken fra Eieren eller Leierens Side kunne opsiges til Fraflytning inden 12 Aars Forløb. Ser man lidt nærmere efter, tror jeg, det vil vise sig, at denne Bestemmelse vil medføre, at man i Virkeligheden indfører Fæstetvang paa Huse, i hvert Fald i den Forstand, hvori vi tog Fæstetvang i Tiden for 1872. Hvad forstod man da nemlig ved Fæstetvang paa Gaarde? Det var Forpligtelsen til, at Gaarde skulde enten fæstes bort eller ogsaa gives i langvarigt Leiemaal paa 50 Aar. For Husene bliver, naar denne § 4 vedtages, nu Regelen den, at de enten skulle fæstes bort eller ogsaa gives i Leiemaal, ganske vist ikke paa 50, men paa 12 Aar. Men denne Nedsættelse opveies igjen derved, at medens det ved de 50-aarige Leiemaal paa Gaarde ikke var Regel, at Forpagteren kunde kræve Erstatning for Forbedringer og Sligt efter de samme Regler som Fæsterne, skal det derimod her være Regel, at en lignende Ret som Fæstegaardmændene have, til at faae Erstatning for Forbedringer paa Hus og Gaard, skal tilkomme Leierne af Huse. Jeg antager, at dette kan opveie det andet Forhold, saa at man kan sige, at hvis man vedtager denne Bestemmelse, vil det Aaand, der lægges paa Huse, være ligesaa stramt, som den Fæstetvang, der har ligget paa Gaardene, i alt Fald indtil 1872. — Saa er Spørgsmaalet det: Vil det virkelig være til nogen Fordeel for Husmændene, at et saadant Aaand lægges paa Husene? Jeg maa tilstaa, at jeg tror det ikke. Lad os for det Første se paa Selveierhusmændene. Der er jo her i Landet saadan noget som ialt 150,000 Huse med Jord. Deraf ere omtrent de 130,000 Selveierhuse og ca. 20,000 Fæste- og Leiehuse. Man vil nu, hvis Forslaget vedtages — thi det angaar ikke blot Huse paa God-

ser og Huse som ere byggede ved Gaarde, men ogsaa Selveierhuse — komme til at paalægge de 130,000 Huseiere et saadant Aaand paa deres Eiendomme, mon man virkelig for Alvor tror, at det gaar an at lægge et saadant Aaand paa deres Eiendomme, uden at give dem Erstatning for det? Jeg finder, at det vilde være ganske utilstedeligt, og jeg tror, at vi i aller højeste Grad ville faae Utal af disse Husmænd, hvis vi sende dem en saadan Lov. — Der er som nævnt omtrent 20,000 Fæste- og Leiehusmænd. Lad os sige, at disse Huse eies af Godseiere og Gaardeiere, det vil vistnok være i det væsentlige rigtigt. Disse Giere ville nu paa ingen Maade blive ramte saaledes som Selveierhusmændene, de kunne egentlig tage sig Lovforslaget forholdsvis let. Det vil som Regel — ikke altid, men som Regel — være Tilfældet, at hvis de ikke ønske at komme ind under Loven, kunne de tage Jorden fra et Hus; de komme da ikke ind under Reglerne i § 4, og saa vil Følgen blive, at disse Fæste- og Leiehuse fra at være Huse med Jord gaa over til at blive jordløse Huse. Det er heller ikke i Favør af Husmændsklassen.

Ser jeg dernæst, efter at have set paa Forholdene for Eierenes Bedkommende, hen til selve Fæste- og Leiehusmændene, saa tror jeg heller ikke, at Lovforslaget i mindste Maade vil være i deres Interesse. Er nemlig Forholdet det, at Eieren af Huset ikke vil være billig mod dem — og det er egentlig det, Lovforslaget gaar ud paa, at sikre disse Husmænd en billig og retfærdig Behandling — saa kan han saa overmaade let trods den mærkelige Bestemmelse i § 8 om, at man ikke maa omgaa denne Lov, slippe bort fra det Hele. Thi man har ikke iagttaget, at der jo ibrigt er Kontraktfrihed med Hensyn til disse Huse, og det er jo den letteste Sag af Verden for Eieren, naar han mener, at der Lov, man har givet, ikke er i hans Favør, at tage Revanche ved de øvrige Kontraktbestemmelser, f. Ex. ved at indføre i Kontrakten, at Leien skal være stigende endogsaa i uforholdsmæssig Grad. Det vil aldrig kunne kaldes en Omgaaelse af denne Lov, det er fuldstændigt lovligt. Paa denne Maade kan han stille Vilkaarene saaledes, at Husmanden snart, om et Aar eller to, maa ønske at komme bort, og han kan stille dette saaledes, at Husmanden godt kan blive boende men uden at faae nogen Fordel af Bestemmelsen om, at der skal gives ham Erstatning for Forbedringer. — Der er kommen en ny Bestemmelse til i § 4, som jeg rigtig nok heller ikke tror, at Husmændene kunne være tjente med. Thi medens Lovforslaget tidli-